

AUREL C. POPOVICI 1863 - 1917

Aurel C. Popovici s'a născut la 4 Octombrie 1863 în Lugoj-Banat, dintr'o familie de preoți, originară din comuna CIREȘU. A urmat clasele primare în orașul natal, locuind la unchiul său: COJOCARUL CONSTANTIN POPOVICIU. A încercat apoi -- după dorința mamei sale -- să urmeze școala de comerț, tot în Lugoj, dar nu a manifestat nicio tragere de inimă în această direcție. Aici a avut și prima încercare "politică" cu colegii maghiari! Atunci a plecat la Brașov, unde s'a înscris la liceul românesc. După trei ani a primit bursa Emanuil Gojdu și a plecat la Beiuș, unde în 1884 și-a trecut examenul de bacalaureat. Se hotărăște ca să studieze medicina și se înscrie la Facultatea din Viena.

Încă de pe băncile școlii, Aurel C. Popovici s'a afirmat, nu numai ca un bun Român, ci și ca un neînfricat luptător pentru cauza națională. Suferințele și nedreptățile văzute, trăite și îndurate de către neamul românesc pe pământul strămoșesc, îl vor urmări toată viața.

Din Viena pleacă la Graz, urmând tot medicina dar se înscrie și la filosofie. În luna lui Martie 1892, răspunzând atacurilor studenților maghiari, Aurel C. Popovici publică în numele studenților români, faimoasa: REPLICĂ, tipărită în cinci limbi (română, franceză, engleză, italiană și germană): LA QUESTION ROUMAINE EN TRANSYLVANIE ET EN HONGRIE. REPLIQUE DE LA JEUNESSE ROUMAINE UNIVERSITAIRE DE LA TRANSYLVANIE ET DE LA HONGRIE, A LA REPOSE FAITE PAR LA JEUNESSE MAGHYARE DES ACADEMIES HONGROISES AU "MEMOIRE" DES ETUDIANTS UNIVERSITAIRES DE ROUMANIE.

Această broșură s'a tipărit în 20.000 de exemplare și a fost împărțită în toată Europa. Ea conținea și o hartă a Austro-Ungariei și a României, de H. Kiepert. (Viena, Budapeste, Graz, Cluj 1892.)

REPLICĂ, a servit de atunci, multor istorici, publiciști străini, ca izvor documentar în chestiunea atât de încălțată a naționalităților din imperiul austro-ungar.

Atât tonul cât și conținutul acestei lucrări a avut darul de a înfuria ginta maghiară. Deși acest studiu n'a purtat nume de autor -- fiind un strigăt de durere al neamului românesc -- presa maghiară a cerut confiscarea și distrugerea acestei broșuri.

Aurel C. Popovici a fost arestat la Predeal pe ziua de 27 August 1892, ca răspânditor al Replicii. Ridicat și dus la Cluj, închis și condamnat de către Curtea cu Jurați la patru ani închisoare, la 5000 de coroane amendă precum și la toate cheltuielile de judecată. Nemulțumită, presa maghiară a cerut revizuirea procesului și condamnarea la muncă silnică a presupusului autor.

Ideea lui Aurel C. Popovici a fost ca poporul român din Transilvania să se manifeste printr'o puternică prezență la Viena, ca să atragă luarea aminte a occidentalului asupra luptelor dintre diferitele națiuni conlocuitoare din Ungaria. De aceea el a stăruit ca Memorandul să fie prezentat împăratului printr'o delegație de 1000 de Români.

În luna lui Mai 1893, delegația românească a sosit la Viena. ÎMPĂRATUL ÎNSĂ NU A PRIMIT ACEASTĂ DELGATIE venită să-și spuie păsul, să-și strige durerea. ... Guvernul Ungariei avusese grijă ca să convingă pe suveran ca să nu primească "lăcrămația" Românilor! Aurel C. Popovici a știut deci, că "drăgoșul de împărat" n'avea să vadă, să asculte delegația românească, dar n'a apucat să știe CE soartă a avut jalba! ... Doar în 1919, când Armatele Regale Române au ocupat Budapesta, un ofițer român a găsit într'o cancelarie, PLICUL NEDES-CHIS! Plicul purta doar mențiunea: "ad acta"! ... Sinistră atitudine împărătească!

Ca membru în Comitetul Național, Aurel C. Popovici avea să fie judecat și condamnat acuma și în procesul Memorandului, și s'ar mai fi procopsit cu încă câțiva ani de închisoare de stat! Dar Comitetul Partidului Național Român, în două ședințe nocturne, a hotărât ca tânărul luptător să fie trecut în străinătate, spre a putea duce lupta mai departe. Condamnatul obține învoierea de a fi pus în libertate provizorie pe termen de 14 zile, deponând o garanție de 5000 de coroane. Totul era gata, și el a putut să treacă granița -- cu voia lui Dumnezeu -- însoțit de bunul său prieten lugojan: VALERIU BRANIȘTE.

AUREL C. POPOVICI. 1863-1917

Fugarii trec prin Ungaria, Austria și ajungând în Italia ei se despart, V. Braniște întorcându-se în Transilvania. Aurel C. Popovici trece în Elvetia apoi în Franța.

Ceva mai târziu, se îmbarcă la Marsilia, pe un vapor de marfă francez, cu care ajunge la Galați. În portul românesc, el este primit de o delegație a guvernului român, în frunte cu IONEL GRĂDIȘTEANU, care i înlesni formalitățile de intrare ale fugarului politic.

În sufletul tânărului refugiat politic, hotărârea era luată mai cu dârzenie ca niciodată: să lupte toată viața prin vorbă și prin scris, pentru drepturile vitale ale neamului românesc de peste munți, atât de greu încercat.

Stabilit în București -- fostul student în medicină și veșnicul luptător pentru o cauză sfântă și dreaptă -- aceea a afirmării neamului românesc pe pământul strămoșesc -- își asigură traiul, funcționând ca profesor de igienă la Institutul de fete Bolintineanu, dela șosea, ca profesor de limba germană la Seminarul Nifon Mitropolitul și la Școala de Războiu. Mai târziu a fost numit profesor de limba engleză -- învățând singur această limbă -- la Liceul Mihai Viteazul.

(Continuare în Pagina 2)

La matcă

de Ion Cârjă

Până în prezent exilul nu a pus în discuție decât o singură problemă de interes general național, și anume aceea a unificării forțelor românești din lumea liberă. Ceea ce este trist e faptul că problema unificării exilului, așa cum ea a fost propusă, de cele mai multe ori era circumscrisă la viziunea proprie a unei persoane sau a unui grup, dintru început nesuscetibilă la ajustări și acomodări din afară. Și acest lucru nu ar fi fost chiar atât de dăunător dacă platforma propusă ar fi fost capabilă să mobilizeze energiile naționale necesare rezistenței neamului, în existența sa milenară.

Cei care am trecut prin lungii și istovitorii ani de temnițe și lagăre, sub regimul comunist din România, am fost martorii unui fenomen național de cea mai înaltă semnificație, privind ceea ce noi numim LATENȚA GENUINĂ A ROMÂNILOR. Am dori să corelăm observațiile noastre în acest sens, sub întregul aspect relevat de drama națională actuală, fie că ea a fost trăită, intens și cauzată, pe marginea mormântului, în țară, fie că s'a desfășurat în străinătate și exil, în inimile și viețile trubadurilor și luptătorilor naționali.

De data aceasta, vom re-strânge discuția la rolul pe care l'au jucat intelectualii în lupta de rezistență împotriva comunismului. E evident că creațiunea statelor moderne este opera intelectualilor. Definiția naturii omului, ca ființă istorică, locul său în univers, valorile etice, etnice și metafizice, specifice unui anumit grup, pentru care se cere o anumită expresie de realizare, au stat la baza concepției statului contemporan, așa cum îl cunoaștem, mai ales în Europa. Prin aceasta, nu excludem aportul masiv pe care țărâșimea română l'a adus în susținerea rezistenței interioare. Dar, ceea ce am numit propriu aparținător intelectualilor, stăruitoarea muncă pe care cei mai mulți dintre ei au depus-o pentru menținerea vie a unei stări de spirit elevate și încrezătoare, rămâne meritul acestora. Comunismul, superficial și propagandistic, prezentat ca o mișcare a proletariatului, a folosit și folosește pe intelectualii în gradul maxim, urmărind scopuri imperialiste, de robire a omului. Dar această armă era prea puternică, spre a nu fi obligat pe intelectualii noștri să se serviască de ea, în scopul propriei lor rezistențe și împliniri. Și, spre onoarea celor mai mulți dintre ei, ei au reușit să o întrebuințeze cu eficiență.

(Continuare în Pagina 2)

MURIA O FRUNZĂ

de Vasile POSTEUCA

Între dor și veșnicie,
Ora lacrimă târzie.

Vegeau stele lămurate
Străina străinătate.

Numai sărențe, solitară,
Frunza se gătea să moară.

Hât demult, în veacu-i drag,
Era verde, și de laj.

În dungă-i doinșia, subțire,
Buga dela mânăstire.

Dar hingherii din Apus,
Doina la mezat i-au pus.

Codrul l'au făcut sfârșoagă,
Și-a pornit frunza pribeagă.

Ros, acasă, de străini,
Plângea Fagu'n rădăcini.

Calăii-l sileau să crească,
Lie roșie, rubășcă.

Frunza din străinătate,
Cerșia pe la porți dreptate.

N'avea cine s'o desmierde:
-Fugi de-aiceal. . . Ai fost verde.

Singură'n străini, departe,
Frunza coboria în moarte.

Clin de săranta'ngalbenită,
Ceru-i mai zămbia ispită.

Și cum ea-și bocea aleanul,
Gol rânjia meridianul:

-N'are aur! . . . Ce să-i jure
Purității de prescurte? . . .

Dă poru că mănoasă:
-Du-te-acasă! . . . Du-te-acasă!

Greu să știe țărăbarul
Unde-i legea și hotarul,

Că frunza'n săracu-i strai,
Mai poartă splendori de rai. . .

Între dor și veșnicie,
Frunza S'A TREZIT A ȘTIE,

Și muria frumos, tăcută,
Bându-și ora de cucută. . .

Când m'am înturnat din vis,
Mai plângea masa de scris. . .

13 Februarie 1968

BUCURII

de VASILE POSTEUCA

PRAG. Totul începe cu o așteptare. Mănile scriu, în clipa uitată, un gest de dor. De venit, nu vine nimeni. Trebuie să mergi tu. Și pomitul e tare greu. Sunt mii de îndreptări care apasă greu în balanța gândului de-a fi cuminte și de-a rămâne, de-a nu pleca. Pragul așteptărilor devine butuc la glezna sborului.

Și totuși, așteptarea e numai fața dinspre lume a ne liniștii ce ne inundă inima, cu miresme de departe și cu vânturi cântând răcoarea și tinerețea raiului de care odată am știut.

Pragul ne desparte. Stă între piatra pe care am plâns și între dor. Când îl privim îndelung și-l iscodim, el ne desvăluie, pentru o frântură de secundă, drumul care ne cheamă, drumul deschis spre cealaltă zare a inimii, fără capăt. Drumul care ne înfloară. Pentru că vadul lui poartă morminte și jertfe, iar cerul de deasupra lui stă'n cumpănă cu abisul.

Pragul nu are semn. Nici semn. El începe în trezie. Ochii se umplu de infinitul albastru și inima duce marele dor. Din acest prag nu există întoarcere. Aci bate crucea înaltei hotăriri. Și inima îngână entuziasmat cântecul de drum și popas. Înalturile toate cântă. Ochii obosiți de concret, de averi și grijii, se deschid. Și lumina vine din adevăratele ei isvoare. Dimensiunea interioară devine certitudine. Între rugăciune, și contemplație, ființa pură își începe jocul de funigle ușor, pe-o pajiște aurită de pace, legănată de arome îmbătătoare. Undeva stă însemnat cu literă clară pe fruntea unei nemijlocite înțelegeri: drum interior. În toată noaptea chinului și pribegiei stăruie lumina unei nespuse mângâieri: te întorci, din mii de instrăinări, acasă. Toate chinurile și vrerile se adună spre un centru. Viața se face catedrală și inima, altar. Lacrimi de remușcare și smerenie ard, în cădelnițele cuvintelor, tămăia celei mai sincere ispășiri. Dai să'nținzi mâinile. Potirul bucuriei e pe masa de mijloc. Liturgia urcă sărbătorește treptele de cer ale fericirii...

Dar pragul e mult mai mult decât atât. El începe a ne învăța moartea la lume. Exilul nu ne mai poate oferi nimic. Ne arată numai ceața care întunecă veșnicia. Și în noi cresc sfinte revolte. Bat furtunile marilor lucidități. Blestemul e o izbitură de toiag în stânca stearpă a anilor, pentru a elibera șuvița isvorului de apă vie. Răsvrătirea traduce, în social ori politic, spada ridicată, pedepsitoare, restauratoare de ordine, a arhanghelului. Fanatismul religios, condamnat la erezie, salvează pe rug spiritul legii ucis de preacurvia literic. Crizele spirituale dau la-o parte cortina ce acopere pragul.

Îndelung și amar e acest prag. Fără timp și totuși copt în timp, ca un ghimpe vechi și rău într'o rană. Pentru întâlnirea cu el, nopțile devin plâns cu hohot, la marginea patului nedormit. În experiența de toate zilele îngrămădește desamăgiri, căderi, lovituri nedrepte din partea oamenilor și, mai ales, din partea destinului. Pragul se anunță prin

imensul și durerosul deșert al inimii. O prăbușire a tot ce-am clădit în atotputemicia fizică, plecarea cuiva care ne-a fost drag, pot rupe zidurile de întunec și desvăluie potcoava de noroc ruginit, bătută'n el. Nenorocul ne doare amarnic. N'avem puterea s'auzim mesajul lui. De aceea suferința pare singurul sens. Am pierdut înțelesul de atelier al vieții. Experiența a devenit nedreptate. Filosoful care și-a rotunjit sistemul de gândire, cuprins de deszădejde, cu cel mai legitim sentiment al nemicniciei, aruncă'n flăcări manuscrisele câtorva decenii de trudă și lacrimi. Preotul surprinde, îngrozit, ultima rugăciune uscându-i-se în ogorul de arșiță al inimii. Cei mulți își înecă tremurările crizei în alcool, furt și desmăț. Pragul, meridian al veșniciei din conștiința umană, trece prin toți. La diferite niveluri uimindu-ne cu diferențe astronomice între vârsta fizică și cea spirituală, dar ridicând, cu precizie, piatra de hotar pentru cuminecarea omului cu cerul.

Pragul... O așteptare în gol. Și golul adevărat e singura plenitudine. Pentru că el coincide cu sărăcia. Cu majestatea sărăciei care renunță la gând. În care cerul trimite miresma sărbătorească a cunoașterii.

Dor de singurătate. Mănăstire și schimnicie. Călugărul mort din noi învie și genunchii i-se împreună cu pragul. Cândva tăcerile s'adună într'un imens chiot spre cer. Pragul rămâne în urmă și privirea întoarsă nu-l mai găsește. Nu mai există punți îndărăt. Există numai nesfârșitul inimii și drumul. Viața s'a împărțit din naștere nouă. Se poartă în brațe pe ea însăși. Însemn acesteia, la marginea acestei clipe de dor, pentru că cineva plânge aseară, lângă rugăciunea mea și întreba de prag. Il chemau de bună seamă adăncurile...

Scump prag al așteptării! Cine nu știe amarul dulce al orelor tale, într'un asfințit de duminică, în colțul cu tristețe provincială al solitudinii, într'un suis al vieții ce nu mai are zăre. Mama își lasă mâinile brumate de dor, în poală, și scutează încă odată depărtarea, drumurile, zările. Se mai uită ca înafară? Iși așteaptă feciorul. Din război și din legendă. Din drumurile risipirii? Și el nu mai vine...

Ce ușor e să ne imaginăm o astfel de așteptare și să începem cu ea. Dar poate că e mai potrivită o alta. La fântână. Fata care așteaptă. A fost o întâlnire și o botezare în infinitul dragostei, și, iată, din toată dimensiunea cosmică a fericirii de-o clipă, n'a rămas

pentru anii prea lungi, decât așteptarea. Lacrimile răsfâng lumina deszădejii și a rugăciunii, și o prefac în curcubeu. Dela o vreme, ceea ce interesează nu mai e venitul, ci așteptatul. Sufletul crește peste propriul său ideal și se lasă în leagănul marelui dor. Pragul capătă patină de aur. Poate fi lăsat acum în urmă. El e un indicator de drum,

care ne arată numai un punct, dar nu merge niciodată cu noi.

PEISAGIUL. Mergi pe acest drum, de-abia când nu mergi, și când dai toate seriozitățile și grijile la o parte. Mersul, înloc să fie ajutat, e stingerit de gând. De aceea, ne-mersul începe cu o luptă încăpățânată. Lupta cu gândul. Știi că la început a fost cuvântul și lumina. Și gândul, în forma lui abuzivă, a degradat cuvântul, ne-a barat calea spre lumină. Lupta cu gândul ia forma unui câmp de bătălie, cu milioane de sulți care întunecă cerul; cu păduri de strigăte care acopăr și desfigurează tot ce-a fost pace și ordine, înainte de a fi dat de prag. Scos din drumul împăratesc și purtat pe toate ulițele și drumurile de țară, te simți inundat de-o copleșitoare rușine. Aceea de a vedea că nu știi, că nu poți gândi. Ce-a fost înainte? Ai gândit vreodată? Nu. Adevărul nu-ți mai poate scăpa. N'ai gândit. Ai fost purtat de valurile gândurilor. Te-ai identificat numai, din când în când, cu unul din ele, sub porunca unei simțiri alese, putemice. Dar n'ai gândit. N'ai fost și, niciodată. Nici control. Acum se întâmplă o întoarcere în noi înșine, ca să biruască gândul, și ne dăm seama că trebuie să gândim cu adevărat, pentru a avea dreptul să proclamăm într'o bună zi: "biruit-au gândul"...

Gândul nu poartă în carul biruinței sale decât pe acei ce știu să-i domesticească furtunile, și mai ales să-l reducă la forma și rostul lui de umealtă. Mai mult: să renunțe la el. Să-l dea la o parte. Descartes n'a avut dreptate. Ființa nu începe cu gândirea. Nu depinde de ea. Ființa precede gândirea. Și, e cu adevărat pleneră și splendidă, de-abia acolo unde gândul nu poate pătrunde. De aceea, des-

nădejdea gânditorului neputincios nu cunoaște margini. Ea îl pune în genunchi, ispitind rugăciunea, recunoscând splendorile credinței. Cuvintele rugăciunii domnești, devenite mătănie în băntuiala gândurilor, ne întâmpină cu bunătatea unor jaloane indicatoare, salvatoare. Pietre de hotar, între viața posibilă și haos. Tămurii, pe care ne aruncă șivoaiele, pentru un bob de odihnă. Ani și ani ne agățăm de ele, învățând optimismul deszădejii totale și exercitând, cu răbdare, renunțarea cinstită, definitivă, la orice mângâiere. Învățăm să meșterim gândul. Și, cândva, gândul se biruie pe sine, făcând loc, largului și sărbătorii, pregătind marea primire. Golul pe care-l crează gândul, oprindu-se, e banchet al luminii... Dar noi suntem încă pelerini. Și drumul e lung. Pare a nu mai sfârși. Adevărul e umbricit și ascuns de pădurile gândirii. Și dorul devine muget de cireadă în infinitul unui Bărăgan, pustit de secetă și arșiță. Ne oprim, la margine de drum, în popas. Pândim. Așteptăm. Ascultăm până departe, unde n'am fost. Nimic nu doare. Înținerul e singura răspălată. Implorăm îndurarea sensului de dincolo. Dar dorul e prea mult dor. Iar simțurile nu pot încă renunța la viteza și șgomot. Pacea, în care gândul biruit, atrage icoanele luminii, nu cutează să ne agrăiască. Încă nu avem scaun de ospetie la masa ei de aromă trandafirică și de briză primăvăratecă. Nu vine nimeni și nu se întâmplă nimic. Și anii trec. Am fi foarte cuminți dacă ne-am mulțumi cu zămbetele funigilor, cu o intuiție, ce ne vine peste zi, cu prospețimi și îndrăzneală, pe care înainte nu le-am știut. Darnumai atât. Interiorizarea lumii e grea. Vizibilul exterior, lumea, oamenii și stelele, sunt greu de văzut în timpul oprit al gândului: în gândirea cu inima.

Holderlin: DIE HEIMAT

CĂMIN SRĂBUN

Se'ntoarce-acasă liniștit, alunecând pe valuri,
Corăbierul fericit al insulelor aspre;
Văsilire-aș cu el împreună, recolta la cămin să-mi duc,
Mai grea și mai amară, decât povara vasului.

Voi țărături sfinte de smaragd, de altă dat' a vieții hrană,
Stânge-veți jarul arzător al dorului pribeg? Voi codri
Verzi ai tinereții, reda-veți trudnicului pelerin
Liniștea odihnitoare-a umbrei voastre de atunci?

Voi fi curând în taina părului sburdalnic în umbre mișcătoare,
Pe unde-atunci pluteau alunecând pe ape
Corăbii sprintene; văd munții mei, prieteni dragi copilăriei,
Ocotitori de veacuri ai patriei străbune.

Hotare sfinte-a țării mele și vatra maicii neuite,
Imbrățișări, prieteni dragi și scumpa soriară,
Vă voi vedea curând, mă veți cuprinde iară,
În inim-mi bolnavă balsam veți revărsa.

Voi simbol al credinței! Dar știu, prea bine știu,
Durerea suferinței de tot nu se va stânge
În pieptu-mi de alean zdrobit; nici cântece de leagăn,
Oricât de'nduioșate, amarul nu-l vor alina,

Căci zeii cari sădesc în noi divinul foc al vieții,
Ne dau și pătimirea sfânt' a binecuvântării lor.
Să fie-aș! Rămân copilul vitregit al gleei grele strămoșești
Creat din brazda'nsăngerată a neamului meu încercat.

Adaptare de GRIGORE NANDRIȘ

Și totuși, cel ce știe că deszădejdea e mai mult decât nimicnicie și că întrebarea e totdeauna mai bogată decât răspunsul, se trezește cândva, pe la ceasul de taină al mersului împăcat cu neștiința, în splendoarea unui peisagiu. Un crâmpel de viziune. Un câmp luminos. Un lan de grâu copt, legănat de vânt, sprijinindu-se pe marginea unei dumberăvi în care stăruie lumina și cântecul. Aurul grăului urec'n dimensiunea liniștei și muzicii din crâng. Cântecul e al liniștii. Tot drumul, cât a fost în urmă, capătă față de bucurie. Totul durează o frântură de secundă numai. De nefericire, îndrăznim să măsurăm această bucurie cu neliniștea șperpească a gândului, și ne tragem iar, în noroiul lui "aici".

Dar frântura asta de ne timp e mult răspălită. În iuțea ei de fulger, a fost veșnicia și ne-a umplut din nou rezervoarele aproape golate ale răbdării și nădejii. Cei ce nuntesc întrebarea cu smerenia rugăciunii, ce respectă o credință a strămoșilor, au poate fericirea să-L vadă pe El, mergând calm prin grâu, strivind spicele'n palme și oferindu-le, drept cină, ucenicilor. Și zămbetul Lui, pe fața întoarsă, numai o fulgerare de clipă, întrece aurul și aroma păcii. Ne deschide raiul inimii...

Totul s'a retras de multă vreme, și tu stai ingenuchi și plângi. Lacrimi, cum n'ai plâns niciodată. Și pe cerul inimii, spălat, se ridică incredințarea că drumul e cel drept. Încet, încet, începi să-ți spui: se poate muri pe acest drum. Căderea e urcuș și moartea, înviere...

Peisagiul poate fi extrem de diferit. Dar oricât ar fi de diferit, până la urmă e același. Peisagiu. Milioane spunând în milioane de feluri și tonuri, spunem același adevăr, vedem aceeași lumină. Spiritul de divergență e reversul dorului de unitate. Peisagiul stă încredințare și simbol, pe dimensiunea drumului interior. Și ne înseamnă un cutremurător progres. Gândul învață a deveni imagine, a se materializa pe ecranul ființei noastre interioare. Golul inimii spre care ne îndreptăm, când lăsam gândul pe piatra de hotar, devine ecran. Și lumea începe din nou. Peisagiul e primul sol din cealaltă lume. Ne surprinde, dar nu ni-i străin. E al nostru. E primul nostru pas în "acasă". Începem să ne dăm seama că strălucirea dinafară, e palidă pe lângă măreția peisagiului interior, și atunci ne smerim în fața acestei mari descoperiri: cosmosul devine, se împlinește cu noi. Gândim numai o miime, și pentru rest, ne supunem știutori, minții creatoare, divinității. Pentru acest peisagiu, nu-i nevoie de credință religioasă. E adevărat însă că el ne smerește, ne învață a vedea lumina de dincolo de lumină.

De-am ști pătrunde și ceti visurile, am fi mult mai acasă în peisagiu. Pentru că lucrarea gândului e aceeași. Peisagiul însă, e visul treaz. Visul în care ne așezăm la pândă ne-îndurată, în farul înalt al conștiinței, și scrutăm oceanele inimii, până ce împărăția liniștei își înalță coroana de aur și schimbă toate sbaterile și adăncurile în lamură de fru-

mușete, în munte de dragoste. Și, de-alungul anilor, peisagiul devine răsplată bucurioasă a sborului pe verticală. Zâmbet drag în noaptea inimii. El e cea dintâi piatră de hotar găsită în praf drumului, unde gândul mânuie icoane, confruntându-se în ele, cu măiestra îndemănare câștigată de-alungul conilor. Ceea ce nu mai gândim și nu ne mai surprinde, a devenit a doua natură a subconștientului. Peisagiul ne revelează greutatea de-a ne controla obișnuințele. Cel mai greu lucru e, în fond, cel mai ușor: dincolo, de partea cealaltă a mării uitării, a somnului adânc și a treziei absolute. A materializa gândul? A transforma bobul în lan de grâu? A adăuga vântul, cerul albastru, aromele, sborul unui șoim, de-asupra? Ori, o cărare a dorului vechi, pe care se vede venind cineva mult așteptat?

Peisagiul ne învață că gândul e lume și viață. Gândul n'are moarte, când își sparge carapacea ce-i ascunde zarea dinspre absolut. E adevărat. Au dreptate cei ce deslușesc zâmbetul lui Dumnezeu în mărețiile naturii, în simplitatea și majestatea liniștii, a stelelor, în zădărnicia perfectă a unei flori gingașe. Peisagiul e raiul întors pentru o clipă, ca să ne binecuvânteze noaptea mersului, amarul drumului.

CATEDRALA. Înțeleg acum cum unii mistici pot avea aprehensiuni ateiste, când mă gândesc la anii de noroi, de noapte și desnădejde de dinaintea catedralei. Peisagiul poate fi foarte ușor confundat cu visul. Și, visul, căruia, cu vremea, prin păcat, noi i-am închis ferestrele spre dincolo, e încă lume, în sens comun, și iluzie. Puțini știu să citească în vis fața dinspre veșnicie și divinitate a neputințelor noastre. Și drumul până la catedrală durează ani. Se înscrie în carnea inimii noastre ca o brazdă în care bobul grâului, al dorului, putrezește, fără să dea colț. Fără să se nălețen spic. Numai brazdă neagră, răsturnată de plugul foametei de absolut, sub biciul neiertător al întrebării ultime. Anii cască în fața noastră prăpăstii amenințătoare. Înainte ne stă, sfidător, nimicul. Strigi, și propriul tău strigăt te pălmuește ca o amară rușine. Unde-i toată truda? Unde ruga risipită? Unde-i timpul sacrificat? Dai să te întorci, și golul din urmă e și mai mare, și mai hidos. Hăuie a moarte. Singurul ajutor în noaptea aceasta e numai desnădejdea vie: rana însingurării care sângerează ne-bunește. Dacă și această disciplină a durerii ar ceda, totul ar rânji sfârșitul: prăpastia fără fund, moartea fără drept la înviere. Demonii slabiciunii din noi, se ridică și ne întreabă: "Nu era oare mai bine fără marea plecare?" Și genunchii tăiați de piatra drumului ne dor. Ard în noi, ca și gândurile fără căpătâi.

Dar ne-au spus-o alții și ne amărăm și noi a iscăli, cu dreptul nostru la viață, că în depărtare, tocmai în centrul inimii, la ora de pace a unei totale uitări, ne așteaptă spre popas și incredințare, *catedrala*. Furați de lăutele liniștii din noi, ne trezim de-odată în

ea. Zidurile sunt numai aur și icoane, și din zâmbetul bun al lor se primenește lumea. Cuprinsul lor e la depărtare de galactii. Drept căpota stă infinitul albastru al cerurilor, cumiliarde de luceferi rânduți în candelabru. Și jos e cel mai înmiresmat și moale covor al florilor. Largul naosului răspunde în sărbătoare fără egal. Și din altar s'aude cuvântul, marele cântec al liturghiei. Cuprins și cutremurat, schimbat la față, de farmecul tăcerii, te arunci la pământ ca să dai prinos de umilă închinare, și o mână de bunătate te mângâie pe umăr și te ridică. E Maica Domnului. Poate *Mama*. Ochii se întălesc. Tăcerile se înțeleg. Lacrimile curg bine-făcătoare, unindu-se cu obrazul fermecat al florilor, cu grădini-ile veșniciei.

Vocea din adâncuri, ce de-acuma nu te va părăsi nicicând, pe aceste niveluri, îți lămurește sensul acestei înțelniri cu altarul. Gândul încearcă să intervină cu nimicitatea lui discursivitate. Inchizi ochii (a căta oară închizi?) vrând să vezi mai adânc, și când revii, lumea stă, în fața ta, desfermecată.

Ceasornicul te-a trezit. Ori a bătut cineva la ușă? Sentimentul de isgonit al raiului arată clar și viu că dimensiunea interioară n'a fost vis. Catedrala a fost mai mult decât catedrală. Metaforă vie a luminii și cuminecare din *ființă*. Altar al adevărului.

Dar descrierile nu pot spune nimic. Sunt de-o umiltoare sărăcie. Catedrala trebuie trăită. Ea e răsplata anilor. Umbra lui Dumnezeu vizibilă pentru o clipă în praf drumului din noi. Pe orarul de aici, o clipă. În timpul fără timp, o splendidă icoană. Cunoaștere. Culoarea bucuriei de a fi fost acolo, e ca aurul grânelor, vara. Ca țărnelor fericit al păcii.

Mergi luni și ani, și zâmbesti loviturilor vieții cu bunătatea luminii din catedrală. O rezervă de bunătate, de iertare și înțelegere, de umor sănătos, în căușul căreia mai găsești, todeauna, un rest. Și când nu mai găsești, când vânturile pământului au spulberat și cel din urmă bob de așezare, de știre, e semn că lumina isgonită plânge undeva și te așteaptă pentru urcuș mai înalt. Din când în când auzi

par'că o veste ce-ar vrea să-ți găsească ușile lăstate deschise, să intre. Dar întunerecul dinspre zori e cel mai gros, cel mai puternic. Te'nchizi. Și nu știi de ce. Te zăvoarești în vrei, în chinul de-a sparge găoacea neputinței.

Te mușcă șarpele de inimă, ca să te întorci în amintire, să cânti cele câteva stele ce și-au sfințit cândva peisagiul inimii. Și din înfrângere în înfrângere, te trezești iar în seceta cea mare. Trăiești și gândești reversul, negativul. Ceva te leagă la glezne, oprindu-ți sborul tocmai la mijloc. Lacrima știutoare se usucă pe fața neterminată a icoanei, ciuntită de mâna nemeșteră. Te întrebi plângând: "N'a fost altarul, loc ultim? N'ai știut în fiorul rugăciunii de acolo?"

Unde-i căruia? Buruienile crescute pieptuș, îți acopăr toată zarea inimii. Ai vrea să fii măcar smeritul scai, în dusul ei, stând pe loc ca un blestem, dar nici această sărăcie cu duhul nu mai e posibilă. Probabil că aurul păcii din altar ne-a umplut gândul de trufie.

Lacrimile fierbinți, ele

singure, ne mai pot ajuta. Numai rugăciunea lor mai poate reface starea de veșnicie a sufletului. Curățenia care spune tuturor tainelor: "E adevărat". Piatra mormântului acestuia se da la o parte numai când spunem din toată inima, definitiv: "Adevărat. Adevărat c'a înviat".

SOARELE. Departe, de parte, la capătul plânsului nemăngăiat. În mijlocul întunerecului celui mare. Când ai adunat marea liniștii în faguri, înmiresmând toată prisaca inimii, și încet, pentru că nu mai aștepti nimic, și nu mai vrei să te știi, ai uitat, și ai uitat de toate. Târziu, undeva la hotarul somnului adânc, mirare copilăscă și bucurie de început te lume, răsare soarele. Din larguri de ocean, de după ziduri de cetate moartă, din pagina unei cărți cetită în altă viață. Soarele mare, întreg, numai aur și pace. Numai dragoste. Răspândind sărbătoare și bucurii ce nu ți-ai ieișit nicicând în cale. Și e atât de bun și mare soarele, încât îți acoperă toată inima. Simți și știi, pentru prima oară, că ești. Și binecuvânti această *fire* atotcuprinzătoare, de dincolo de gânduri, dintr-o stare *alta*, ce nu mai are nevoie de explicație. Vezi și înțelegi de-odată până la capătul capătului, și ți dai seama că dimensiunile, mărginirile, sunt ridicole.

De-abia soarele, ne prefăce inima în catedrală statonnică. Te uiți în fața acestui soare de duoșie și scrii primul poem al fericirii. Și știi pentru totdeauna: soarele e inima lui Dumnezeu.

De aici, gândul morții ți-se răsfrânge într'un zâmbet larg. Ne sbatem să ne depășim pe planul lului, numai fiindcă am pierdut acest sfânt potir de împărtășanie: *soarele inimii*. După acest răsărit, ne mai întorcem în lume pentru a-i aduce strălucirea de aur și pace, și pentru a le mărturisi. Pentru bucuria de a liturghisi cuvântul păcii. Pentru a plini misterul acestei obiectivări în timp, cinstind valea plângerii. Soarele răsare din eternitatea inimii și sfințește viața.

Nu mai am drept să plâng. Oricât de rar, soarele răsare din noaptea cumplitei mele desnădejdi și-mi transfigurează noroiul drumului, și-mi transformă'n oglindă de cer, toată mlaștina în care-mi înoată gândurile. Cum aș putea uita?

Fața lui e atât de multicoloră. Imi arată aeeva unde mă aflu. Imi revelează propria depărtare, înstrăinarea de mine însumi. Și lunile în care soarele nu răsare știu precis că i-am rânit lumina cu spini temerii, cu șiretenia unui gând *candidat la înțelepciune*. Soarele!

Edestul să-ți scalzi fața'n el, ca să-ți dai bine seama că ajungerea e eternul început, și să saluți nimicnicia ca pe cel mai splendid rai, creat de mâna și voia lui Dumnezeu.

Ziua începe de-abia după oprirea soarelui în crucea inimii. Numai această certitudine, mai tare ca moartea și viața, ne dă îndrăzneala de a întoarce cuvintele, încăodată, cu fața spre cer. De aici încolo e numai împărăția tăcerii.

10 Sept., 1956

VASILE POSTEUCA

Ceas de zăbavă DE-ALUNGUL

Doamne, ai pășit, ca un arcuș
peste gândurile mele
lin, ca luna printre stele.

Doamne, în sânge am aflat
leagăn să Te alint
și să-Ți cânt.

Bucuria și durerile grele.
Pe tronul inimii Te-am așezat
în zorile albe și pe'nserat.

Când soarele e la chindie
Să-Ți ard lumina și făcile:
Drojdia din veșnicia Ta...

Când voi face cale'ntoarsă
lână va fi toată toarsă
alt caer nu m'apuc să torc
sosește ceasul să mă'ntorc
cu desăgile pline
și fitil nou în lumină:
tăinuita-mi avuție,
să-mi răscumpăr nemurirea
și s'o duc pe umăr,

Ție!

DORINA IENCIU

Doamne

Mi-i sufletul clocoț de jaruri,
Pe frumuri de patimi amare;
Isbit ca o barcă de valuri,
Imi caut limanul în zare.

Păcatele mele sunt grele,
Cu lutul, mă trag în abisuri.
Noaptea, cândbolta e'n stele,
Mă pierd în quasare de visuri...

Doamne, părinte-al făpturii,
Și împărat al vieții eterne,
la un cânt din măreția naturii
Și'n mine, preacurat, îl așterne.

Alungă din pieptul meu ura.
Numai crinul iubirii să crească.
Mi-i plină de blesteme gura,
Și inima uscată, de iască.

Slăvite, Cerscule Tată,
Revarsă din marea-Ți lumină,
Un picur în casa-mi sfărmată,
Și adu-mi răvnita hodină...

MIRON NOUR

Tot anul mi-a fost sufletul aici:
lângă undele mărunte
ale râului de munte,
lângă păstrăvii mici
care mă stropeau pe frunte.

Tot anul mi-am spus Crezul, mergând,
La spate cu geanta de cărți
(par'că le-aș fi uitat în alte părți).
Mi-am spus crezul, crescând
la poalele muntelui, cu priviri de sfânt...

Găsim timp în fiecare anotimp
Să mă spal de indoială,
În apa care curgea fără șovăială.
Și observam în unde cum mă schimb,
legând materia cu lumea ideală...

ION CICALĂ

Răvaș spre împărăție

Fac punte, Doamne,
Dela gura mea până la împărăția Ta,
Rugându-Ți îndurarea,
Când ochii-Ți, dimineța,
În mări își spală bunătatea,
Să mă aduni și pe mine,
Din stropii tristeții
Și din nopțile răsturnate
Pe sufletul întâmplărilor.

În cuibul smereniei, ascund cartea Ta sfântă,
Și-mi cos pe ea speranțele alese,
Pentru Țara mea suferindă.
Din ramura somnului meu frânt,
Îți cer s'o'neveți pe mama
Să mă renască din amăgiri.
Iar staului meu, lipsit de straja nădejților,
Trimite-i inger protector,
Cu numele Luceafăr...

Aștept răspuns, Doamne,
Prin pajii bunătații Tale
Și linia dreptății.
Amin.

DOINA OȘTEANU

LĂUTARUL ION ROMAN

de NICOLAE CĂRJA

L-am cunoscut într'unul din lagărele de muncă forțată din Uniunea Sovietică. Era în anul 1950.

Lăutarul Ion Roman, de statură mijlocie, cu ochi albaștri, supt și slăbit de putere, era de origine din Călărași, Ialomița, de pe malul Dunării albastre.

Era dezertor din armata română. Nu s'a prea împăcat cu disciplina militară și, de aceea, s'a hotărât să dezerteze a trecut Nistrul cu cetera subțioară și s'a acuiat în părțile Transnistriei, unde în apropiere de Vijița, unde se vorbea și se vorbește limba dulce românească. S'a căsătorit cu o ucraineană ca să fie acoperit față de autorități.

Astatcea stat cu nevastăsa și, după câțiva ani, Ion Roman, Dumnezeu să-l ierte, a plecat în Rusia Albă și apoi spre Petersburg, unde auzise că muzicanții străini au mare căutare. Se perfecționase la vioară și ajunsese să cânte în cele mai renumite localuri, fiind invitat și la Curtea Țarului Nicolae.

Devenise cunoscut (era bărbat frumos și bine legat), ca un mare maestru al arcului. Cânta și cu vocea, vechile românești, stămind admirația celor care-l ascultau.

După revoluția din Octombrie 1917, a plecat din Petersburg, revenind la casa nevastei sale din Transnistria. Nu a trecut mult timp și a fost arestat de către GPU. Lăutarul Ion Roman comisese imprudența să spună unuia și altuia că a cântat și la Curtea Țarului. A fost aruncat din închisoare în lagăr și din lagăr în lagăr, de-a lungul și de-a latul Siberiei, muncind peste douăzeci de ani la pădure și în minele de aur și plumb, își pierduse toți dinții, părul și sănătatea. Era o epavă. Abia se mai ținea pe picioare. Era internat în staționarul de bătrâni al lagărului.

Timp de trei ani, m'am întâlnit cu el în fiecare zi, seara, după ce veneam dela munca extenuantă din pădure, unde mulți se prăpădeau din cauza ploilor și gerului cumplit. Era singurul cu care puteam împărtăși o vorbă românească. Dacă nu mă duceam la el, venia el la mine, gârbovit și sprijinit într'o bâta.

Primea din când în când pachete cu alimente dela devotata lui soție și-mi dădea și mie, când eram tare infometat. De fiecare dată când primea, îmi aducea câte ceva și-mi spunea: "Poștește, române, mânăncă, că ești tânăr și trebuie să trăiești ca să mai vezi odată țărișoara noastră. Eu nu pot mânca cine știe ce. Sunt bătrân și bolnav și-mi aștept sfârșitul".

Intr'una din serile dela sfârșitul lui Iunie, cu trei zile înainte de a muri, Ion Roman mi-a povestit, stăpânit de sentimentul unei adânci nostalgii, următorul episod interesant:

"În îndepărtatele puste, pe unde am umblat, am întâlnit deseori și Români. Era în anii aceia tulburi când mulți dintre domitorii noștri, din Ardeal mai cu seama, își părăseau Țara ca să se adăpostească în Apus. Dacă îmi aduc bine aminte, acestea se petreceau prin anii 1916, acolo unde frontiera Țarului se apropia de a Kaiserului. De câțiva timp cântam cu un taraf, la o cârciumă a unui ovreu, într'un târg al cărui nume l-am uitat. Era seară de toamnă: și mușterii gustau vodca și își umpleau pe rând pipele cu mahorcă. Cârciuma era plină de fum și lumina slabă a lămpii cu gaz abia mai putea răzbate. Cântam fel de fel de cântece. Muzica noastră românească era iubită și de țărani și mujici de pe acolo, că doar și ei erau bănuțiți de aceleași dureri și bucurii ca și noi. Deodată s'a deschis ușa și am văzut că intră doi necunoscuți. De când eram aci, îi cunoșteam pe toți

mușterii ovreiului. Dar pe aceștia doi nu-i mai văzusem. Unul avea o față rotundă și o bărbie ascuțită. Ochi mari, ca florile de albaștri. Celălalt părea mai în vârstă, cu pălăria lată, trasă peste față, dar om voinic. Arcușul mi-s'a oprit o clipă și parcă m-a fulgerat prin inimă. Pe omul cel cu ochi albaștri îl mai văzusem undeva. Forma feței

lui îmi era bine cunoscută. Am tot scotocit prin cotoanele minții până ce deodată, să vezi minune, tot arcușul a fost acela care mi-a fost de ajutor. Fără să-mi dau seama, de pe coardele vioarei s'a desprins melodia dulce a unui cântec pe care îl cântam cu mult drag și dor toți Români.

"Ce ziceți, doar și dumneavoastră știți cântecul acesta. De ce m'ați dus de lângă voi? De ce m'ați dus de-acasa?" Omul cu ochi albaștri s'a întors deodată spre mine, cu fața plină de lacrimi și a venit în fugă și m'a luat în brațe.

"Să nu spui nimănu că suntem români. E mare primejdie."

"Fiți fără grijă domnule Goga, că înțelegem noi cum stă chestiunea," i-am zis eu în timp ce toată lumea se uita la noi.

Eu îl cunoșteam pe d-l Goga din gazete și calendarele pe care cei dragi ai mei din Călărași le primeau din Ardeal. Tare m'am bucurat că l-am întâlnit și de mare bucurie am golit câteva sticle de vin și ne-am întins la povești, până înspre zori de zi.

"Mare om și mare suflet a fost Octavian Goga, își încheie Ion Roman minunata amintire despre marele bard național."

Ochii îi erau scldați în lacrimi la isprăvirea evocării, după pleoapele lui zbărcite.

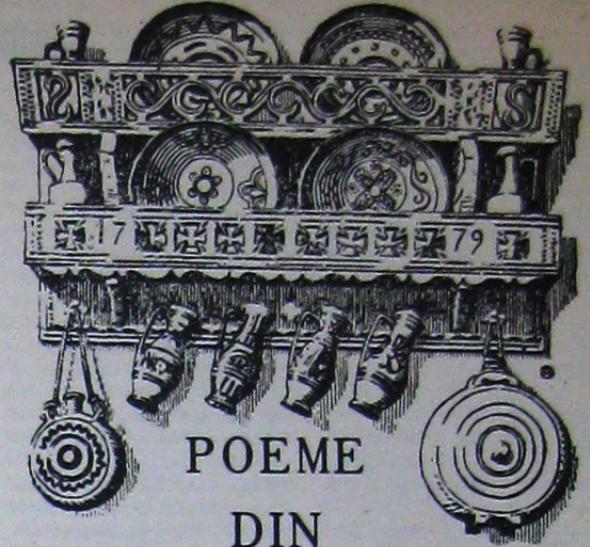
Ion Roman regretase toată viața fapta pe care o săvârșise, determinat de cearta pe care a avut-o cu un plutonier. Avea, însă, satisfacția ultimă că a reușit să-i uimească cu arcușul pe "domniul cei mari", cum îi numea el, din Petersburgul de odinioară, unde elita Rusiei se întâlnea cu acea a Europei.

Lăutarul Ion Roman a murit în somn la vârsta de optzeci și doi de ani în ziua de Sfinții Apostoli Petru și Pavel, acum șaptesprezece ani. L-am condus, în urma căruței trase de un cal, până aproape de poarta lagărului unde un ceaslov (gardian) i-a infipt, conform regulamentului, baioneta în inimă ca să se convingă că a murit...

Soarele în asfințit de după pădure îi aruncase pe față o ultimă rază de lumină.

Ion Roman, lăutar necunoscut, a dus faima cântecului românesc peste hotare până la cea mai înaltă Curte Imperială a epocii.

El este un urmaș al marilor lăutari ai României: Barbu Lăutaru, Grigoraș Dnicu, Costică Tandin, Petrică Moțoi și alții care au ilustrat cu măiestrie, pe coarde de vioară, cântecul și jocul românesc.

POEME DIN INCHISORILE ȚĂRII

de Matei SBENGA

LUNA

Pe orbecățele,
Să n'o simtă vitele,
Luna din spre ziuă trece,
Intr'o jachetică rece.

I-se văd, așa mioapă,
Génunchii goi, din apă.
Și din svelta pulpă, care?,
Sânge bea o lipitoare.

Sânge ori vinars? Sparg iole,
Cu singurătăți frivole.
Raza frige ca lumina.
Clop de lacrimi e grădina.

N'am știut. De-acuma știu.
Dece-i albă ca'n sicriu.

ARICIUL

Mi-au căzut ochii pe tine,
Vietate, mărăcine.
Ia să văd de unde'ncepi,
Zgaiba cu sfârlă și țepi.

L'am văzut c'un șarpe'n gură.
Intra broasca'n partitură.
Răsturnată'n jos cu capul,
Zgaiba își inghite papul.

Pentru-o clipă, și s'ascunde,
După două nuci rotunde.

INTERIOR DE INSONMIE

Iși cumpărase un drapel
Să-și pună faptele în el.

Să nu le fie frig. Sau
Poate și tremurau.

Buzna prin pistrii și pruni,
Și-au spus anii rugăciuni.

Seara, în taină, sub macat,
Și-le numără, în pat.

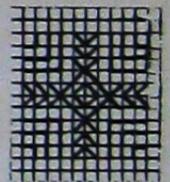
Și le dă, apoi, încet
Jos, cu un gest, de pe bufet.

Dintr'un cerc, dintr'o păpușă,
Miji soarele pe ușe.

Bălbădac, într'o fântână.
Altădată, luna plină.

Lumea din orașu-acela
Ieșia toamna cu umbrela.

O lunulă, un mâner.
Mai este până la cer.

TRAIAN CHELARIU (1906-1966)

CUPRINS

*Acesta-mi e peisajul drag, bucovinean,
Din neguri albe pare'ntr'eg cules,
Cu-al plaiurilor viorii colan,
Cu obcinele opintite 'n jes.*

*Pădurile ard în apus,
Câmpia vine joasă dinspre est, -
Niciând n'am fost mai liber ca 'n acest
Colț de pământ căruia m'am supus.*

*Din albie ne cheamă vechiul râu,
Argintu-i stă acelaș, neatins,
Și 'ngenunchiară grele, fără frâu,
Să-l beie, dealurile din cuprins.*

*Izvorul sună orele mai clar, -
Intăia dată pare că aud
Ecoul cremenelor c e tresar
Dintre licheni și de sub mușchiul ud,*

*Coboară-ți ochii peste văi, ușor,
Și uită ziua care a scăzut,
Vezi, omenește casele - au căzut
Pe gânduri lângă focul vetrei lor.*

*Uită de toamnă, vino să ascult
Cum șipotele picură și cum,
Deaparte de-al orașului tumult,
Mai simți zgolbiul răset de demult
Prin plânsul stins al apei de acum.*

(Din "Junimea Literară", Cernăuți, XXI / 1932).

Aurel C. POPOVICI:

Minerva-București-1910. - Spicuirii din: NAȚIONALISM SAU DEMOCRAȚIE.

"... am avut întodeauna convingerea că ADEVĂRUL trebuie susținut în orice împrejurări. Chiar și împotriva unui curent ce pare nebiruit. Pentru că numai o cultură întemeiată pe adevăruri are un viitor în lume, numai ea poate garanta existența și viitorul unui neam." pag. VIII.

"... Fiecare naționalitate are un coeficient propriu în puterea ei de asimilație a elementelor străine. Indată ce infuluziunea sângelui etnicește străin trece o limită anumită; chiar și națiunea cea mai mare și mai puternică se descompune." pag. 12.

"... numai oamenii primitivi se mulțumesc cu viața materială. Oamenii însă care au ajuns la conștiința adevăratei demnități omenești -- nu pot să trăiască o viață vievednică de a și trăită, fără de cuvântul lui Dumnezeu." pag. 19.

"... căci noi (adică Români), pe nimeni n'am asuprit, n'am jupuit. Noi pe nimeni n'am pus pe rug pentru credința lui, pe nimeni n'am căutat să-l desbrăcăm de naționalitatea lui, de sufletul lui..." pag. 45.

"... Invoățătura? Să se lase de politică aceea care nu știu ceea ce este sufletul istoric al unui popor, civilizația lui proprie, cultura lui proprie." pag. 50.

OMUL DRACULUI

- Fragment din Romanul "OAMENI IN OPINCI"

- de Nicolae Novac

A doua zi, Ilie Dogaru stătea în biroul lui de la Primărie și controla listele de ajutoare, în așteptarea preotului și a dascălului, voind să se convingă încăodată că fiecare-și primise partea lui, după starea și nevoile fiecăruia.

În afară de dascăl și dascăliță, care nici în ruptul capului nu voiseră să ia ceva, mai rămăsese încă albă colona lui Ion Săciul, fostul primar al satului pe timpul ungarilor.

- Moș Toma! strigă el pe toboșarul satului care făcea și pe servitorul primăriei.

- Acis, primărie, răspunse acesta apărând în pervarezul ușii.

- Moș Toma, fi bun și du-te până la Ion Săciul și spune-i să vină până la primărie.

- M'oi duce, dacă zici, primărie, da ia aminte la vorba mea, pierzi vremea de pomână cu omul dracului.

- De ce, moș Toma?

- Fiindcă ascultă-mă pe mine, astă e mai ungar decât Tizza Pișta!

Ilie Dogaru răsese.

- Fuși de aci, moș Toma că-i tot așa de român ca și mine și dumneata. . . Ce, fiindcă, și-a schimbat numele din Săciul în Szeckely? . . . Parcă dumneata ști cum stai scris la carte? . . .

- Toma Dubău, cum m'a botezat taica și maica!

- Pe dracu! . . . Dobosch te cheamă, auzi?! Te-au botezat ei, fără popă și naș, așa cum i-au botezat pe mulți alții la catastif, ca să-i facă unguri.

- C'o fi vr'un drac?!

- Ba și doi. . . Hai, dă fuga c'aucuși pică părintele și cu dmn'u învățator să încheiem actele! . . .

- Doamne, maica Domnului. . . auzi. . . să mă boteze ei Dobosch. . .

Moș Toma ieși crucinduse. Numai la astanu se așteptase.

- Arză-i mama focului că mi-au spurcat numele, mai spuse el când ieși în uliță și-o luă la dreapta spre casa lui Ion Săciul.

Ion Săciul locuia a treia casă dela primărie. Tatăl

său, fusese țaran ca oricare altul din sta. Ion crescuse împreună cu ceilalți copii ai satului. De când se întorsese din armată, unde fusese căprar la Husari, începuse să-și spună Ianosch Szeckely și să facă pe "domnu". Nici la coasă, nici la plug. Când soarele ardea, stătea lungit la umbra. Când cobora seara, ieșea pe uliță c'un fir de rosmarin sau busuioc în cheutoarea de sus a cămășii, iar bătrânele satului, când îl vedeau trecând, își făceau cu ochiul peste gard una alteia și-și șopteau: "Iar a ieșit bicu' satului pe uliță!"

Vorbea numai unguște și-și răsuca mustața mai dihai decât Franz Ioszeff. Feciorii și fetele din sat, își bătușeră joc de el câtăva vreme, apoi văzând că nimic nu ajuta, îl lăsaseră în plata Domnului.

Într-o bună zi, Ion Săciul dispăruse din sat. S'a întors însă la o vreme, aducând cu el pe Ilonka despre care unii spuneau c'ar fi fost servitoare undeva la Timișoara. Și în aceeași seară, tată-său și maică-sa au trebuit să-și adune lucrurile din casă și să se mute în cocioaba din grădină, unde altădată ținuseră proumbul și grăul de sămânță și alte nimicuri pe care nu le puteau ține în casă. Și acolo au închis perând ochii, amândoi, blestemându-și feciorul înstrăinat.

Pe urmă a venit războiul. Și Ion Săciul a fost făcut primarul satului în locul lui Dumitru Paltin care dispăruse în aceeași noapte fără urme. Prin sat lumea vorbea că Dumitru Paltin ar fi fost arestat și dus la Szeghedin. Cineva, cică ar fi văzut în noaptea aceea o căruță ieșind din curtea postului de jandarmi și'n ea, între doi jandari, pe Dumitru Paltin, cu mâinile legate la spate. Alții, spuneau c'ar fi auzit împușcături în

acea noapte în curtea jandarmeriei și erau siguri că cel împușcat fusese Dumitru Paltin.

Sandu Paltin, fecioru-său, nu știa nimic mai mult decât că tatăl său fusese chemat în noaptea aceea la primărie de către șeful de post să predea ceva acte și că de atunci nu s'a mai întors acasă și nimeni nu l-a mai văzut vreodată.

Ceea ce știau cu toții, a fost însă că, a doua zi, s'au trezit cu'n nou primar: Ion Săciul.

Și din ziua aceea, Vaia n'a mai cunoscut liniște și pace, de parcă Dumnezeu își întorsese fața dela satul acesta și oamenii lui vrând să-i pedepsească pentru cineștie ce păcate neștiute. Toate relele din lume și toate blestemățile se cuibăriseră aci. Nimeni nu mai era sigur pe viața și pe avutul său. Femeile și fetele erau necinstite ziua în amiaza mare de soldații unguri. Oamenii, luați în turmă, erau siliți la munci grele, să sape tranșee, să care muniții, erau bătuiți fără nici o vină, arestați, uciși. Câțiva săteni mai tineri, reușiseră să fugă și să treacă în România. Cei mai mulți însă, rămăseseră aci unde se născuseră, să îndure umilirile și să înfrunte moartea alături de ai lor. Toți însă, și cei plecați și cei rămași acasă, nureau în sufltele lor speranța izbăvirii.

Simțeau în inimile lor că dreptatea trebuie să vină și cu ea, libertatea. . .

Ion Săciul, fudul de nu-i mai putea-i intra'n piele, se plimba tanțoș prin sat răsucindu-și mustățile, și vai de cine s'ar fi încumetat să-i țină pept sau să nu-i dea binețe cale de-o poșta.

Când nemții intraseră'n București, pe Ion Săciul îl apucase parcă strechea. Îl chemase la primărie pe părintele Damian să-i spună vestea și să-i ceară să o împărtășească dela altar văienilor.

- Ioane, îndrăzni preotul să-i spună, nu ție rușine și frică de Dumnezeu să-ți bați joc de neamul din care te trași? . . . Te bucuri tu de înfrângerea fraților noștri? . . . Noi suntem români, Ioane! . . . Tu. . . și eu. . .

Ion Săciul a răs ca un eșit din minți.

- Români ai spus, părinte? . . . Ce români? . . . Nu mai există nici România, nici românii! . . . Toți suntem unguri. . . Și eu și dumneata, părinte! . . . Mai bine ție-ai băga mințile'n cap și ai înțelege odată că s'a sfârșit cu România! . . .

Părintele Damian a plecat fără ca să-i mai dea bună ziua, nevenindu-i să creadă că într'adevăr în suflul unui om se poate cuibări atata răutate. Fusese atât de tulburat de scenatrată încât îi fusese greu să dea ochi cu preoteasa. Urcase încet și abătut, imbrățnit de-odată cu zeci de ani, spre biserică. A intrat și-a îngunuchiat în fața altarului rugându-se fierbinte lui Dumnezeu pentru dreptatea

și izbăvirea neamului românesc din greua încercare. . . Se rugase pentru sătenii lui. . . Și, în rugăciunea lui, părintele Damian la amintit și pe Ion Săciul implorând pe Dumnezeu să-i deschidă ochii ca să poată vedea suferințele fraților lui de sânge. Pentru el, Ion Săciul nu era "omul dracului", ci un biet om orbit de ambiții și ros de cancerul parvenirii. . .

Și războiul și-a schimbat fața, tocmai atunci când nădejțile cele mai dârze începuseră să se clatine. Și armațele române trecuseră Carpații și Tisa și apoi fluturaseră opincile iobagilor români de-asupra parlamentului din Buda.

Robia încetase. Ardelenii și bănățenii, jucaseră cu frații lor de peste munți "Hora Unirii". . .

Ion Săciul pierduse primăria, dar nu și mândria. Cei câțiva unguri rămași în sat, începuseră de-odată să îndruga pe românește ceea ce învățaseră din auzite-de-alungul anilor. Românul Ion Săciul, continua să vorbească unguște. . . El nu putea crede că totul se putuse sfârși atât de repede. Că marele Imperiu Austro-Ungar nu mai exista.

În ziua în care părintele Damian l-a întâlnit pe stradă și i-a spus în românește că deacum își poate scurta mustățile, iar el a scuipt în pământ la picioarele sfinției sale și i-a spus "valah puturos" părintele Damian și-a făcut semnul crucii și-a spus mai mult pentru sine:

- Iartă-mă Doamne, dar asta într'adevăr e omul dracului! . . .

Ion Săciul a intrat în primărie cum intră hoțul în sat: nici tu bună-ziaua, nici tudute dracului, S'a proțapit în mijlocul camerei cu mâinile încrucișate pe piept privind pe deasupra capului lui Ilie Dogaru.

- Ioane, ști de ce te-am chemat? . . .

Nici un răspuns. Ion Săciul era o stană de piatră ce nu vedea nici auzea.

- Dacă nu ști, ție-o spune eu. . . Te-am chemat să-i dau ceea ce ție cuvine din pachetele ce ne-au venit din America. . . Știu că și tu o duci greu ca și noi toți. . . Poate că nu ție s'ar fi cuvenit pentru tot răul pe care l-ai făcut satului nostru, dar noi suntem români, Ioane, și avem inima moale. . . Uite aici lista, semnează și-apoi ție-o da dela magazie dreptul tău.

Ilie Dogaru îi întinse lista și-un creion, arătându-i cu degetul unde să semneze.

Ion Săciul privi un moment hătră, apoi scuiță peea.

- Tu imi dai mie, spuse el în unguște. . . tu venitură?!

Primarul îngălbeni.

- Ioane, nu fi omul dracului! . . .

- Nu-mi trebuie nimic dela un valah puturos ca tine! . . .

Cu un salt de tigru, Ilie Dogaru sări peste masa care-l

despărtea de el, îl apucă de pieptul cămășii cu mâna stângă, iar cu dreapta îl lovi puternic peste față.

- Grijană și-anafura ta de șoacăț. . . Te-am chemat și ție-am vorbit ca unui om. . . Dar tu. . . tu ești porc de căine. . .

Ion Săciul nu se desmetice încă. Numai la o asemenea "primire" nu se așteptase. Ilie Dogaru îl duse până la ieșirea în uliță, îl întoarse, îl propti piciorul în spate și-l împinse afară din primărie.

- Ieși, potaia dracului. . . Ion Săciul se balansa oclipă în aer căutând cu brațele un sprijin, apoi se prăbuși cu fața'n jos în șanțul din marginea șoselei. . .

- O să mi-o plătești tu mie pentru asta, spuse el ridicându-se și scuturându-se de praf. . .

Ilie Dogaru rămăsese în poarta primăriei, tremurând din toate încheieturile.

- Du-te'n Paștile mății acasă, Ioane, până nu fac parte de om. . . Auzitu-m'ai? . . .

- Nu ție-am spus eu primărie că asta e omul dracului, spuse moș Toma toboșarul, din spatele lui.

- Omul dracului, nea Toma? . . . Asta e dracul în carne și oase! . . .

- Și ce oameni de omenie au fost tat'su și mumă-sa, Dumnezeu să-i ierte! . . .

Măgând ca un câine turbat, Ion Săciul plecă spre casă. Înainte de-a intra în curte, se mai întoarse odată cu pumnul ridicat amenințând spre primărie și strigând din toți bojocii:

- Nici în groapă n'am să te iert pentru ce mi-ai făcut!

Văienii ieșiseră pela garduri. Din josul uliței, se vedea venind, legănându-se, părintele Damian, între dascăl și dascăliță.

Soarele răseda cu obrăzii aprinși peste Vaia.

Spre seară, ca de obicei, văienii se adunară în fața primăriei, la sfat. Și'n timp ce, în grupuri, vorbeau de una și alta, fumându-și țigările sau pipele, sosi și noul șef al postului de jandarmi.

- Bună seara la oameni buni, spuse el.

- Bună seara, domnule șef, răspunseră ei descoperindu-se.

- Unde-i primarul?

- E înlăuntru cu părintele și cu domnul și doamna învățătoare.

Plutonierul Constantin Cleja, șeful postului de jandarmi din Vaia, intră pe poarta primăriei.

În urma lui, văienii își continuau liniștiți conversațiile întrerupte. Văiențele, deschideau larg ferestrele caselor, lăsând să intre înlăuntru aerul curat al înserării.

Numai ferestrele casei lui Ion Săciul rămăseseră închise cu oblonul tras peste ele.

Șeful de post se opri un moment, își aranjă uniforma nouă, apoi bătu în ușe.

Îi deschise moș Toma.

- Poftiți, domnule plotonier, îl întâmpină el.

- Mulțam frumos, nea Toma! . . . Ce face primarul?

- Lucrează cu părintele și cu domnu' și doamna învățătoare. . .

- Pot oare intra?

- Intră, intră, domnule șef, se auzi din camera ală-

VERS INDURERAT

Mări negre, mări de nord,
Mări baltice, mediteranene, -
de când imi spălați, imi frământați,
imi cizelați
trupul meu european? . . .

Nistrari, Pruturi, ape repezi,
dece-mi tulburăți
suflul meu basarabean? . . .

Unde sunt stelele
augusturilor
copilăriei mele?
Unde sunt aguzii,
nucii, boștanii, harbujii
Basarabiei mele natale? . . .
Clopotele bisericii din sat

Cine le bate la vecernii,
la liturghii, la cununii
și la înmormântării? . . .
Moș Pleșca mai trăiește oare,
și Baba Ana?
Dar Isaia cel beșiv,
Turcan cărâmidarul,
cizmarul Ștefan
și Crăcănuță, paznicul de noapte,
Unde sunt toți?
Prin ce Siberii se stinge suflul lor moldovean? . . .

LEONIDA LUTOTOVICI.

tură vocea de bariton a părintelui Damian.

- Numai să nu vă intrerup de la lucru, spuse el în timp ce intra.

- De ce vă este mai teamă, domnule plutonier, de intrerupere, ori de lucru, îl întreba zâmbind învățătorul Dumitru Furtună.

- Mi-e teamă de intrerupere, răspunse el, dar mai teamă îmi este de lucru.

Răseră toți. Tare și sănătos.

- Ne-ai venit tocmai la încheiatul târgului domnule șef, spuse primarul.

- Asta-i misiunea mea, domnule primar, să constat oalele sparte. . . Cât sunt bune, n'am drptul să mă amestec! . . .

Răseră dinnou.

- Ei, ia loc aci lângă noi, mai spuse părintele Damian.

- Sau dacă vrei, ia-mi locul, interveni dascălița.

- Cu plăcere, răspunse el.

- Ați văzut ce cavalari? . . . Așa șef de post, mai zic și eu. . . Păcat că n'ai sosit mai de vreme, d-le plutonier. . . Acum, nu te mai deranja că terminăm și noi în câteva minute.

Plutonierul Constantin Cleja se așeză alături de părintele Damian, aprizându-și o țigare.

- Ce se mai aude, părinte? spuse, asvârlind rotocoale de fum spre plafon.

- Ce să se mai audă, domnule plutonier? . . . Necazuri de-ale noastre! . . .

- Aud de ceva neplăceri cu Szekely.

- Ia. . . o nimica toată. . . Nu ști dumneata că lumea face din țânțar armăsar?

- Asta e omul dracului, părinte, și dela el te poți aștepta la orice.

- O să se îmbânzească el, domnule plutonier, acuși.

- Părinte, aș vrea să mă credeți că nu-mi place zarva. . . V'o spun că la spovedanie. . . Aș vrea să am liniște și pace în satul acesta. . .

- Și dacă unguțul ăsta nu se astâmpără, mă gândesc să scap satul de el. . . De aia am venit. Dacă domnul primar dă o declarație de cele petrecute și de faptul că a scuiptat fotografia Regelui și a strigat cuvinte de batjocură la adresa Neamului, îi drezesc proces-verbal și mâine îl duc legat cobză la Sasca. . .

- Domnule șef, îl intrerupse primarul, și eu ca și dumneata aș vrea să văd pace și liniște în satul acesta. . .

M'ar bate însă Dumnezeu dacă aș spune neadevărul. . . Ion Săciul n'a scuiptat icohana Regelui, cum ai auzit dumneata. . . a scuiptat doar listele noastre de distribuire a pachetelor din America, spunând că nu-i trebuie nimic. . . Cât despre "valah spurcat", i-am plătit eu, românește, așa că, în ceea ce mă privește, consider cazul încheiat. . .

- Bine, domnule primar. . . Eu credeam însă. . .

- E mai bine așa, interveni și părintele Damian.

- Eu cred că-l va dura mai mult în felul acesta, spuse dascălița.

- De ce să facem din el un "erou", mai spuse învățătorul.

- Cum credeți și dumneavoastră. . . Mie unul îmi este teamă însă că dracul din el nu-i va da astâmpăr și-l va

porni și pe alte rele.

- Dacă nu se astâmpără, domnule șef, află dela mine că voi fi cel dintâi care să-l fac să fie dus legat la Sasca.

- Foarte bine, domnule primar. . . De îndată ce mai aveți neplăceri cu el sau își ia iarăși nasul la purtare, dați-mi numai de știre că-i port eu de grijă. . . Am eu ac și pentru cojocul lui. . . Li arăt cine-i astăzi stăpân în țara aceasta, "toporul" dracului.

- Nu-i "topor", dă-l incolo de nenorocit. . . E fecior de români. . . Și tatăl său, și mamă-sa au fost buni români și credincioși ai bisericii, spuse părintele Damian.

- De necrezut. . . - Cu adevărat de necrezut, domnule plutonier.

- Ce-l face atunci să se ție ungru?

- Răutatea din inima lui. Plutonierul trase adânc câteva fumuri din țigara aproape uitată, dându din cap îngândurat, apoi luându-și noaptea bună dela toți, ieși.

De dup brădet, se ridica pe cer cornul lunei.

Timp de șase zile, casa lui Ion Săciul a rămas în întineric, cu obloanele trase peste ferești, ziua și noaptea. Din ziua în care fusese scos pe brânci din primărie, nimeni nu l-a mai văzut, nici pe el, nici pe Itonka, de parcă ar fi intrat amândoi șase coți sub pământ.

La început, văienii nu-i simțiseră lipsa, toți fiind încredințați că rușinea pățită îl ținea în casă. Odată cu trecerea zilelor, vecinii începușeră însă să-și facă gânduri. În cele din urmă, câțiva țărani începură să dea târcoale casei și să asculte pe la ferești până ce, unul și-a luat îndrăzneala și-a ciocănit la ușă. Dinlăuntru însă, nu venea nici un semn de viață.

- Să ști că și-a făcut seama, spuse unul.

- Pe dracu' . . . O fi plecat undeva cu unguroaica.

- Eu zic să-l anunțăm pe șeful de post, spuse altul.

Au mers așadar la jandarmerie.

- Să mai așteptăm două zile, le spuse plutonierul Cleja.

Au mai așteptat deci două zile. Plutonierul Cleja puse un soldat să supravegheze casa, ziua și noaptea. Dar casa lui Ion Săciul rămânea mereu în întineric și tăcere.

După ce au trecut cele două zile, plutonierul însoțit de doi jandarmi, bătea la ușa casei lui Ion Săciul.

Era'n amaiza mare.

Din casă, nu venea nici un semn.

Au bătut atunci în obloanele ferestrelor.

Nimic însă.

Au trecut atunci în curte. Tot nimic.

Plutonierul Cleja începu să devină nervos. Își aprinse o țigare.

- Pavele, se adresă el unui dintre cei doi soldați, dă fuga până la primărie și spune-i primarului să vie până aici. . . și să mai ia pe cineva cu el. . .

Mai facem o încercare și dacă nici de data aceasta nimeni nu răspunde și nu deschide, spargem ușa. . .

- Am înțeles don' plutonier, să trăiți!

Soldatul plecă în pas aler-

gător.

Peste câteva minute, sosi împreună cu primarul și secretarul primăriei. Plutonierul dădu mâna cu ei și-i puse la curent cu "investigația" ce întreprinsese și că era hotărât să "forțeze" intrarea, dacă nu deschid de bună voie ușa.

- Domnule plutonier, dumneata ști mai bine decât mine ce ai de făcut, spuse primarul.

- Vă rog să stați aici și să fiți martori, căci va trebui să închei proces-verbal. . .

- Bine domnule plutonier. . . Dă-i înainte! . . .

Plutonierul bătu dinnou cu patul armei în ușe, apoi strigă:

- "În numele legii, deschideți!"

Tăcere.

- Asta face pe prostul, spuse secretarul primăriei. . . Se face că nu știți românește. . .

Spune-i pe ungrește, domnule șef, ca să înțeleagă dihania dracului. . .

După vre-o jumătate de oră de încercări zadarnice, plutonierul le spuse:

- Nu-i nimic de făcut. . . Sparg ușa. . . Aici nu-i lucru curat la mijloc, vi-o spun eu. . .

- Să trăiți domnule plutonier, nu credeți că-i mai ușor să ridicăm obloanele ferestrelor și să "forțăm" intrarea pe acolo. . . Eu nu cred c'om fi în stare să spargem ușa cu una cu două. . .

- Trimite un fecior din

ăștia s'aducă un topor dela primărie, că altcum, nici eu nu văd cum am putea intra, interveni, primarul.

A fost adus toporul, și după câteva lovituri de mucle, balamalele obloanelor dela o fereastră, au sărit. Le-au dat jos și au privit înlăuntru, fără să poată vedea ceva neobișnuit. Cele două paturi, erau făcute frumos și acoperite cu perinimari și covoare. Icoanele depe pereți, cu ștergere în jurul lor și îndărătul unui Sfânt Nicolae, o chită de busuioc uscat. Un dulap mare într'un colț, cu desene de lalele roșii, galbene și albe. Atât și nimic mai mult. Acesta era tot mobilierul. Și toate erau la locul lor.

- Sparge fereastra, ordonă plutonierul.

Sparsă un ochi de geam, apoi un soldat își vâră mâna prin spărtură și deschise fereastra. Il ajută să se ridice și soldatul intră.

- Deschide ușa, îi spuse plutonierul.

Soldatul dispăru dela geam, dar se întoarse repede, galben la față și cu ochii ieșindu-i din orbite.

- Don' plutonier. . . omor. . . în. . . odaia cealaltă. . .

Rămaseră împetriți cu toții. Apoi plutonierul venindu-și în fire, spuse:

- Vezi dacă poți deschide

ușa pe dinlăuntru. . . Uite, ia toporul ăsta cu tine. . .

După câteva încercări, ușa se deschise. O duhoare de hoit năvăli afară. Instinctiv își duseră toți mâna la nas și intrară.

În tindă, alături de vatra pe care, pe pirositi, căldarea de mămăligă cu apa în ea, aștepta, era lungită la pământ Itonka, cu țeasta sfărâmată. Sângele care curse, se uscăse în jurul capului.

- A ucis-o, nebulun, zise primarul.

- Vedeți c'o fi și el pe vremea, mort, spuse cu glas tremurând, secretarul primăriei.

Au deschis larg ușile și geamurile și s'au retras în curte să lase mirosul de cadavru să mai iese din casă. Pe urmă, au intrat dinnou scotocind și întorcând casa pe dos. Au căutat în pivniță. Au căutat în toate părțile. Dar pe Ion Săciul nu l-au găsit nici viu, nici mort.

În fața casei se adunaseră acum câteva femei din sat, ținându-și copiii de mână.

- Ce-i necazul, nea Ilie, i se adresă una din ele primarului, la ieșire.

- Ce să fie, Ioană? răspunse el. . . Omul dracului! . . .

Până seara, tot satul aflase că Ion Săciul își omorâse nevasta și fugise. . .

Țernav

VASILE POSTEUCA

Aparem, ne adună umbrelle literelor, ne pipăim spicele credinței, sub semnul Basarabiei și al Bucovinei de Nord. La 27 Martie s'au împlinit 50 de ani dela unirea Basarabiei cu România. Dar nu ne-a fost dat să sărbătorim bucuria întregirii, ci crudă amintire a unei inoite rășlurii. Pământul Basarabilor a avut norocul să stea la sânul Patriei-Mama numai două decenii. Fiară bolșevică, dinglourile Rusiei, ne-a invadat din nou. Și ne-a luat și Bucovina de Nord, cu ținutul Herței (din județul Dorohoi). Am prăznuit o infinită durere. Aceea de a fi expuși, ca neam, unui blestem, unei vecinătăți de iad. Aceea de a fi fost trădați de umanitatea vestică, de a fi fost dați la târg ieftin și mișelesc, pe mâinile celor mai mari dușmani ai civilizației și culturii umane, în ghiarele ucigătoare ale dușmanilor lui Dumnezeu. Târgul diavolesc deal Yalta și mișealea pace dela Paris, din 1947, trebuie să ne trezească adânc, să ne facă să vedem, Ce ce mai cred în fiara roșie, ca și servilii și utiții jidoți ai hrubelor, ai justiției lui Earl Warren, care a declarat rugăciunea domnească în școli ca neconstituțională, vor trebui să se uite adânc în ei înșiși, să-și verifice calitatea de om, să se confrunte cu esența românească, cu tăcerile dace, cu ochii lămurii de durere ai țărănilor noștri. Se uită neamul la ei, la noi toți, cum nu s'a uitat niciodată. Cu luciditatea durerei și a știrii. E bine să știți toți că știm. Că știe neamul românesc, mai ales.

Venim dela Ne w York, unde frații Ion și Nicolae Cârja, ajutați de Aristide Nicolae, în numele unei amărite ore

românești de radio, au îndrăznit a ieși în stradă, în agomolul unei motorcade, pentru a neliniști legații și ambasade, și a striga dreptatea românească. Le-au sărit în ajutor alte câteva ore de radio din America. Au venit adesiuni de pretutindenți, unde se află cuget românesc. Spre onoarea lor, organizatorii, nu au făcut discriminări, cum cer anumite puteri mișelești, duplicitare, și anumite officii. I-au primit, la strigare și lacrimă, pe toți care s'au născut români și pot trăi la limita legii și a îndurării cerului, în lumea vestică. Și manifestația pentru Basarabia și Bucovina de Nord (cineva ne sfătuia să menționăm mereu "și ținutul Herței"), dela New York, capitala bogată și formidabilă, a lumii, a fost un mare succes. Dumnezeu ne-a ferit de incidente și de violențe. Am părdut într'o zi cu soare cald de primăvară, am înmănat memorandum-uri, am gustat aprobarea lumii de pe străzi. Iar la festival unde au avut loc vorbirile pentru Basarabia și Bucovina, ne-am regăsit în inima și lacrimile unui public select, care a trecut peste orice calcule politice și a venit să protesteze, să plângă, să riște.

Lăsăm altora să publice datele istorice ale acestei cumplite prăznuri. Insemnăm pragul. Ne adresăm cu rugăciuni și lacrimi lui Dumnezeu. Mulți cred că pot gândi și face calcule. Noi ne umilim a gândi cu inima, a crede că istoria e plinirea vocii lui Dumnezeu. Cei ce nu cred și n'au crezut în noi, au scuzele noastre. E nevoie să le dovedim sfânta noastră nebulun. Le-o

vom dovedi cu mormintele. Iată, două praguri: 1918-1968. Cinci decenii. Cineva ne ceartă că am blestemat pe cei care nu se vor învinge și nu vor participa. A fost o floare de stil. Ne-am blestemat pe noi, că să fim, ca să onorăm neamul românesc.

Pentru că am vorbit la New York, la 24 Martie 1968, DRUM înseamnă adânc în grîndar că Dumnezeu ne cere verificări, întoarceri la matcă, jertfe. E cazul să știm, pe plan individual, pe plan național, pe planul măreț, al lui Dumnezeu. Vom aduce Basarabia și Bucovina de Nord acasă, când Tatăl Nostru va fi din nou constituțional, când lumea, inclusiv Statele Unite, vor crede din nou, că puterea Statelor și Națiunilor emană dela Dumnezeu.

Apărem sub semnul defec al Basarabiei și Bucovinei de Nord. Știm că nu vom fi iertați tocmai pentru că știm, dar ne-amul românesc, la marea lui judecată, ne va absolvii. Creдем în sfânta dreptate a neamului românesc. Ce ai făcut, frate, la 27 Martie? Ai avut o bucată de pâine neagră, uscată, pe masa ta de exil? Ai plâns? Te-ai rugat? . . .

DRUM își va face datoria de a publica cartea albă a "Basarabiei și Bucovinei de Nord". Veți vedea atunci ce am gândit, lacrimile pe care le-am plâns. Dreptățile pe care le-am strigat. DRUM-ul devine cu adevărat drum, numai fiindcă e românesc și omenească. Un drum al ordinii naturale a lumii.

Domnul Virgil Mihăilescu, pilditorul ctitor al Bibliotecii Române și al Institutului românesc de Cercetări, din Freiburg, Germania, ne trimite o hartă a României, cu însemnările pierderilor "La Roumanie et ses provinces", pre-

cum și textul fotocopiabil al "Actului Unirii" Basarabiei cu Patria-Mamă, semnat de Ion Inculț și Pan Halippa. Il reproducem: "În numele poporului Basarabiei, Statul Țării declară Republica Democrată Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia; acum o sută și mai bine de ani, din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de Neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte, și pentru totdeauna, SE UNEȘTE CU MAMA SA-ROMÂNIA.

Trăiască Unirea Basarabiei cu România, de-apururi și totdeauna. Președintele Sfatului Țării: Ioan Inculț, Pan Halippa. Votat de Sfatul Țării la 27 Martie, st. v. 1918".

D-l Virgil Mihailescu a vorbit la Koln, la 27 Martie, despre "50 Jahre seit der Vereinigung Bessarabiens mit Rumänien".

La fel, au sărbătorit "Unirea Basarabiei cu Patria-Mamă" și au protestat contra rășuirii prin Pacea grădărească dela Paris, Românii din Toronto, de sub preoțescă conducere a Sfinției Sale Păr. Nicolae Zela, din Boianul Bucovinei. Sunt nume și origini care răspund în sfântul destin al neamului. Părintele Zelea poate plânge o lacrimă pe obrazii noștri ai tuturor: "Din Boian, la Vatra Dornii, ne-a umplut omida cornii". Omida comunistă ne-a umplut cornii neamului. Cei ce vreau dialoguri, să recite versurile lui Bădă Mihai. Românii dela Toronto, Canada, ne aduc aminte și de Bucovina, de altarul credinței românești al lui Ștefan cel Mare. E cazul să repetăm, pentru toți domnișorii găselnițelor: Fără Bucovina și Basarabia nu avem țară. Cinstesc celora care cred mistic în viitorul de mărire al neamului românesc.

Memoran-dum-ul lui Ion Cârja dela New York, merită să fie citit și cunoscut. Are date. Dar are și o îndrăzneală. O sfântă nebunie. Personal m'am bucurat imens că au mai sosit din țară, din temnițe și moarte, unii frați capabili de sfântă nebunie. Ion Cârja, țărănist, nu mai e politician, ci un vizitor, un căutător al sfântului potir. Un Iesusian, care luptă "behind the lines". Un spadasin aladevărului, gata să recunoască silaba de adevăr în sufletul aproapei. Un luptător pentru spatele frontului. Unul umil, fără nume, fără pretenții, care nu ne-a pus condiții că trebuie să-i garantăm o audiență de peste două sute de suflete, că-i vom publica spusesele în "America", că va fi singurul vorbitor. Nici nu ne-a făcut teoria stupidă că pleacă la luptă numai dacă i-se garantează biruința. De fapt i-am garantat moartea, riscul, distanțele. Iată deci îl salutăm pe Ion Cârja. Iată deci credem înfinit în neamul românesc, în viitorul lui de aur. Ion Cârja, ne-a dat o mare lecție. Tuturor acelor care ne aflăm, mai demult, sub meridianul apăsător al lui Earl Warren. Lecția credinței nelimitate în Dumnezeu

și'n neamul românesc!...

"Motive de ordin umanitar și de justiție internațională obligă marile puteri ale lumii libere să ceară Uniunii Sovietice eliberarea necondiționată a Basarabiei și Bucovinei românești. Salvarea Basarabiei și Bucovinei înseamnă triumful principiilor de dreptate și libertate ale secolului nostru". New York City, 22 Februarie 1968. Ion Cârja.

La Freiburg, Germania de Vest, se sbate cu mari greutate ca să clădească o casă o casă de adăpost pentru Biblioteca Română, d-l Virgil Mihailescu. E o instituție unică în exil. Isvorită din sfânta nebunie a unui compatriot care credea în destinul literar românesc, atunci când gealații Kremlinului se răpuziseră să o stingă, să o sugrume. Mii de volume care au fost arse și desființate în țara invadată de omida rusească, au găsit adăpost la Freiburg. Acum argații roșii dela București sunt în grațiile trădătorilor vestului. Joacă tănănică în cancelariile atelor și anticriștilor, și, natural, asupresc această scumpă instituție românească. Idioții utili, care au uitat datorile și falsifică perspectivele istoriei, lovesc în acest mare luptător și preot al literelor românești. E, deci, de datoria noastră să-i sărim în ajutor. Cei ce au fost miluiți de Dumnezeu cu un ban, sunt rugați să scrie un cec, de sumă mare, cât mai repede, pentru Biblioteca dela Freiburg. Virgil Mihailescu stă gata să înceapă a zidi o casă românească, la Freiburg. Fiți inteligenți. Legați numele vostru de această scumpă instituție. Vă veți garanta nemurirea. Veți merita nume mare în registrul de amintiri ale generațiilor românești viitoare.

Adresa? Virgil Mihailescu, 24 Mercyrstrasse, 78 Freiburg (in Breisgau), West Germany. Sunt membru fondator al acestei mari instituții. Eram la Freiburg, în 1948, când a fost înființată. De atunci o sprijinesc. Cred în ea. Dați-vă bănuțul, pentru că îl dați neamului.

"Communist Opression of Central and Eastern Europe", conferința Americanilor de origine central și est europeană, ne informează despre faptele și practicile rusești imperialiste în inima Europei civilizate. Despre România (cea ce de fapt ne interesează, în primul rând) aflăm date extrem de interesante, istorice, geografice, religioase. Persecuția e în toi, în ciuda propagandei de dialog cu America (Banii și fabricile sunt extrem de atrăgătoare. Un număr care ne impresionează: 180,000 de exilați români. O sutăoptzeci de mii (auziți) de frunze care mor frumos, bându-și ora de cucută socratică. Înțelegem acum de ce imensa propagandă de a ne anihila, de a ne câștiga pentru dialog. Exilul vorbește pentru Dumnezeu. Comuniștii ucid omenirea. Li amenință viitorul. Nu facem politică. Credem în Dumnezeu.

D-l Vasile Iasinschi, un voluntar bucovinean din primul război mondial, un ostracizat al generației sale, ne trimite o splendidă adevărată

manifestația pentru Basarabia și Bucovina de Nord. Sună adânc în inima sa, și în noi, citatul din Biblie, al lui Dionisie Cavalier de Bejan, în sala sinodală a Reședinței Mitropolitane din Cernăuți, la 1918! "Acum slobezește, în pace, pe robul tău, Stăpâne, căci am văzut cu ochii mei mântuirea Ta". Politicianii sunt șmecheri. Oamenii de dragoste și sacrificiu sunt modești. Neamul îi va judeca pe toți după cum se cuvine. Eu care am trăit acel moment unic al vieții mele "a intrat România", când oamenii din satul meu plângeau și sărutau cizmele catanelor române, la 1918, mă simt obligat să cinstesc pe acest voluntar român, dela Burla Rădăuților, care nu și-a precupețit viața, ci a visat splendoarea României Mari. Alături de el stă profesorul și scumpul meu dascal Grigore Nandris, emeritul profesor dela Londra. Vasile Iasinschi e administratorul și custodele unui Cămin românesc la Madrid, sfântă chemare a vieții sale, venită din aurita aureolă a voluntariatului pentru "visul neimplinit, copil al suferinței" al unirii celei mari. Fie că aceste umile fraze să-i mângâie amarele bătrânețe.

Imi scrie incadescent Frațele Vianor Bendescu. "Cheștiunea a devenit ardentă. La 11 Noembrie se implinesc 5 ani dela moartea lui Ion Nistor. El a murit într'un spital din București. Geriatriștii blestemați din București nu i-au alinat suferința. Genialul maestru a fost timp de cinci ani și două luni "plecat în provincie", adică închis. Bănuiesc că la Sighet. A fost înmormântat la Bellu".

Cinstesc alături de Vianor Bendescu, pe scumpul meu profesor. L'am apărut, la București, în 1941, când niște frați "românizau". Și văd și acum, în inima lui deschisă, zarea răsăriteana, unde au chiuit Șoimăreștii și frații Potcoavă. Ion Nistor m'a salvat dela moarte. Bucovinenii sunt o splendidă sectă a plinirii neamului românesc. Cinstelui Vianor Bendescu, bucovinologul și istoric literar al pământului unde a scris istorie Ștefan cel Mare. N'am spațiu la DRUM, dar am spațiu în inimă. Vom publica splendidele studii ale lui Vianor Bendescu.

Profesorul Eugen Botezat Tocmai fiindcă a fost numai profesor. A vorbit tinerelor generații, cum vorbim noi acum, căutând un sprijin, o silabă de mântuire. Era în Bucovina dintre 1920 și 1940. Un profesor, un om. Un bucovinean, capabil de a-l vedea pe Dumnezeu printre vocalele științei universitare. Am învățat mult dela el. Un om de știință, un părinte. "După predare, în Octombrie 1940, veteranul savant părăsi iadul comunist, poposi scurt timp în Germania, la Cleivitz, și-și urmă, de aici, călătoria de reîntoarcere în țară, stabilindu-se la București." Din întunecarea acestui exil, îl cinstesc pe profesorul Botezat, alături de pana plină de pietate a lui Vianor Bendescu, tocmai fiindcă a însemnat o umilintă. O cumsecădenie.

Mărturie

A sosit DRUM-ul. M'a ușurat puțin. Că să vă pot descrie surpriza și sentimentele de bucurie cu care l'am primit, ar trebui să am vocabularul și talentul poetului care a cântat întoarcerea lui Alecsandri dela Montpellier. Ca revistă ori jurnal, DRUM e unic în felul lui. Coloanele separate, fără cruțare de spațiu. Materialul bogat și aranjat cu finețe artistică. Sunt sigur că și cel mai prețios cititor poate fi mulțumit. Primiți călduroase felicitări și urări de bine. Fără șovăire, cu Dumnezeu înainte. (Moș Vasile Jederan)

Printre revistele noastre, una ce-și menține albia ei, între litere și teologie, cu hotărâre, era CUVÂNTUL lui Racoveanu. A dispărut. Nimeni din România ce-au fost în jurul său nu-i pot continua opera (în ultimii doi ani a slăbit Cuvântul, dar putea oricând relua nivelul. Racoveanu aștepta ajutor). Ca să nu mai vorbesc de SEMNE ce-au intrat în impas, sau poate că au ratat. Matala văd că-i schimbă DRUM-ul de pe drumul lui, făcându-l "serie nouă", fără nici o rațiune suficientă, mai ales că începuse să-și creeze profilul său în vechiul format. Poate te-ai gândit că ne mai apărând CUVÂNTUL, să faci din DRUM o publicație care să-l ducă mai departe, noul format, amintindu-l. Redacția revistei ce-o conduc și liberă să hotărască orice crede că e spre binele ei. De aceea nu am de făcut nici un fel de opoziție, ci aștept să reușească mai mult decât înainte. Inșă Racoveanu va rămâne unic: de

la PREDANIA, de acum 30 de ani, până la CUVÂNTUL, a făcut reviste tot mai frumoase, orice ar fi pus în ele. Era vocația lui. Mi-se pare că schimbând formatul revistei, te-ai înhamat la un car greu: crezi că vei ține nivelul lui Racoveanu? (Octavian Buhociu).

Am citit cu multă atenție DRUM, în noul format. Are înfățișarea de mare cotidian. Un conținut de toată lauda. "Detrunchiatiți", ca informație, e foarte bine legată cu articolul în extenso din ziarul nostru "America". Savurez atitudinea energică în care e redactat și spiritul combativ contra ororilor și nedreptăților ce continuă încă în scumpa noastră țară. Cu ocazia manifestațiilor de protest pentru Basarabia și Bucovina de Nord, vă rog a mă considera alături de Dv., de toți Românii protestatari. Regret că din cauza unui accident de muncă, sunt reținut în casă, cu mână stângă'n gips. Cu ajutorul lui Dumnezeu va trece și asta. - (Dumitru Lungu)

Vestea că DRUM va apare ne bucură mult de tot și-l așteptăm cu drag. La Montreal, am fost solicitat să colaborez la revista "Balcania", în limba engleză. M'am gândit că Matala ai fi cel mai indicat a scrie acolo despre frații noștri prigoniți din Macedonia. De acasă primesc scrisori cu vești triste. Mereu și tot mai mulți imi cer ajutor bănesc, pachete cu îmbrăcăminte, medicamente. - (Maftie Hojbotă, Toronto).

CĂTRE CITITORI

Cu ajutorul lui Dumnezeu, ne-am găsit iarăși o tipografie, și iată-ne, suntem dinnou pe DRUM. Pe drumul afirmării noastre în duh și slovă românească.

În patru săptămâni, putem poposi în casele d-voastră cu Nr. 2 din DRUM. Pentru aceasta însă, avem nevoie urgentă de concursul și sprijinul d-voastră financiar.

Reinoidu-vă abonamentul astăzi și trimitându-vă obolul d-voastră, ne veți da posibilitatea de a apărea regulat de aici înainte.

DRUM, la ora aceasta, este singura revistă literară românească din America și Canada. N'o lăsați să moară.

Redacția

DRUM

- APARE TRIMESTRIAL -

Redactori:

VASILE POSTEUCA
P.O. Box 105
Mankato, Minn. 56001
U.S.A.

NICOLAE NOVAC
9406 Farmer Drive
Highland, Ind. 46322
U.S.A.

ION CARJA
1107 First Avenue
New York, N.Y. 10021

Abonamentul \$10.00

Manuscrisele și abonamentele se vor trimite numai pe numele și la adresa d-lui Vasile Posteuca